

Psühhiaatrikateooria ja -ringi ajaloost



TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOI

**PSÜHHIAATRIA KATEEDRI JA
RINGI AJALOOST**

Õppevahend TRÜ Arstiteaduskonna
üliõpilastele

T a r t u 1975

Koostanud Lembit Mehilane

Kujundanud Lea Mehilane

ОБ ИСТОРИИ КАФЕДРЫ ПСИХИАТРИИ

И ПСИХИАТРИЧЕСКОГО КРУЖКА

На эстонском языке

Составитель Л. Мехилане

Тартуский государственный университет

ЭССР, г.Тарту, ул.Юликооли, 18.

Vastutav toimetaja J. Saarma

Korrektor J. Laanekask

Paljundamisele antud 25.III 75. Offsetpaber 30x
42.1/4. Trükipoognaid 1,5. Tingtrükipoognaid 1,4.
Arvestuspoognaid 1,03. Trükiairv 300. MB 03261.
Tell. nr. 455.

TRÜ trükikoda, ENSV, Tartu, Pälsoni t. 14.

Hind 4 kop.

PSÜHHIAATRIA KATEEDRI TEGEVUSEST

Elmar Karu

Tartu ülikooli psühhiaatriakateeder loodi 1. jaanuaril 1880. Kateedri koosseisu kuulusid esialgselt korraline professor ja kaks assistenti. Psühhiaatria õpetamine oli fakultatiivne. 1881. aastast alustab 60 voodikohaga tööd ka ülikooli psühhiaatriakliinik, praegune Vabariiklik Tartu Kliiniline Psühhoneuroloogiahaigla.

Esimeseks kateedri ja kliiniku juhatajaks oli Hermann Emminghaus. Peale psühhiaatria põhikursuse luges ta kohtu-psühhiaatriat, kõnehäireid, elektro- ja hüdroteraapiat.

Emminghausi järglaseks õppetoolil saab Emil Kraepelin, kes luges lisaks põhikursusele ka närvihaiguste diagnostikat ja kliinikat ning eksperimentaalpsühholoogiat. Tema Tartu-perioodi tööd kuuluvad eksperimentaalpsühholoogia ja psühhofarmakoloogia valdkonda. 1896. a. avaldas Kraepelin praeguseni kehtiva psüühiliste haiguste nosoloogilise klassifikatsiooni.

Seejärel kinnitati kateedri ja kliiniku juhatajaks Vla-

dimir Tšiz. 1904/1905. aastal ehitati tema juhendamisel ümber teine kliiniku hoone. Tšiz luges psühhiaatria ja närvihaiguste põhikursust. Tema peamised tööd on kliinilise psühhiaatria, psühholoogia ja eksperimentaalpsühholoogia alalt.

Lühikest aega töötas psühhiaatria kateedri juhatajana I. Pavlovi ja V. Behterevi õpilane Aleksander Juštšenko, kes oli olnud Tartu ülikooli eradotsent juba 1911. a. alates. Tema töödes käsitletakse psüühiliste haiguste korral esinevaid biokeemilisi häireid. Hiljem töötas Juštšenko Rostovis Doni ääres.

Alates 1919. aastast oli kateedri ja kliiniku juhatajaks Tartu ülikooli kasvandik Maximilian Bresowsky. Bresowsky hakkas esimese õppejõuna lugema psühhiaatriat eesti keeles, kusjuures ta pani suurt rõhku korrektse eesti-keelse terminoloogia loomisele. Bresowsky teaduslikud tööd on põhiliselt psühhiaatria ja sotsiaalpsühhiaatria alalt. Tema juhatajaks olles asutatakse iseseisev neuroloogia kateeder (1921).

Nõukogude Eestis eraldati 1940. a. lõpul haigla kateedrist ja allutati Eesti NSV Tervishoiu Rahvakomissariaadile (hilisemale ministeeriumile). M. Bresowsky lahkumise järel kinnitati 1941. a. algul kateedri juhatajaks dotsendi kt. Elmar Karu (1946. aastast professor). Fasistliku okupatsiooni ajal toimus õppetöö õppeülesande korras. Pärast okupatsiooni lõppu taastati lühikese ajaga laastatud haiglahoone: juba 1. oktoobril 1944 võeti vastu esimesed haiged, 17. novembril alustati õppetööd. Kateedri assistentideks kinnitati J. Saarma ja P. Predik, labo-

randiks V. Grüntal. 1949. a. septembris liideti psühhiaatria kateeder kohtuarstiteaduse kateedriga. Liitkateedrina töötati 7. septembrini 1971.

Psühhiaatria kateedri töö sõjajärgsel perioodil on tunduvalt mitmekesisistunud. Lisaks Arstiteaduskonna ravi-osakonna üliõpilastele hakati lugema psühhiaatriat stomatoloogidele ning kohtupsühhiaatriat nii statsionaarsetele kui mittestatsionaarsetele õigusteaduskonna üliõpilastele hiljem ka Arstiteaduskonna pedიაatria osakonnale lastepsühhiaatriat. Sellised distsipliinid nagu lastepsühhiaatria, meditsiiniline psühholoogia, oligofreenia kliinika, psühhofarmakoloogia, psühhohügieen jt. õppeained liisandusid psühholoogia- ja defektoloogiaüliõpilaste õppeplaanidesse.

Kateedris töötab praegu 2 professorit, 3 assistenti ja 2 laboranti. 1952. a. loodi kateedri juurde laboratoorium kõrgema närvitegevuse uurimiseks. 1968. a. moodustati selle baasil Psühhofarmakoloogia Laboratoorium, mille juhendajaks sai NSV Liidu Arstiteaduse Akadeemia korrespondentliige professor Jüri Saarma.

Psühhiaatria kateedri ja Psühhofarmakoloogia Laboratooriumi teaduslikud tööd käsitlevad kliinilise psühhiaatria, kohtupsühhiaatriaekspertiisi, psüühiliste haiguste epidemioloogia, aga ka tähtsamate neuroleptikute ja antidepressantide toime valdkonda kuuluvaid probleeme. Teadus- ja ühiskonnatöös on aktiivselt kaasa löönud ka ÜTÜ psühhiaatriaring.



Herman Emminghaus
(1845-1902)
Professor Tartus
1880-1886



Emil Kraepelin
(1856-1927)
Professor Tartus
1886-1891



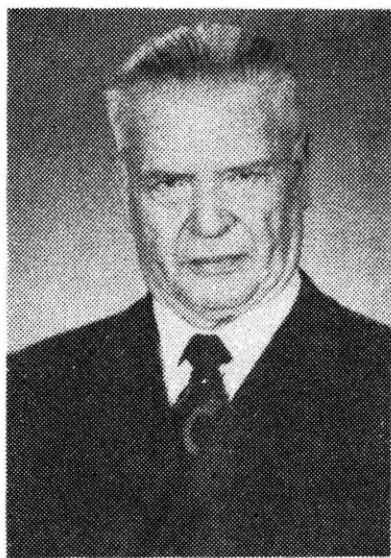
Vladimir Tšiz
(1855- 1922)
Professor Tartus
1891- 1916



Aleksander Juštšenko
(1861- 1936)
Professor Tartus
1916- 1918



Maximilian Bresowsky
(1877-1945)
Professor Tartus
1918-1941



Elmar Karu
(s. 1903)
Professor, kateedri ju-
hataja 1941. a. alates



Jüri Saarma
(s. 1921)
Professor, NSV Arstiteaduse Akadeemia korrespondentliige



Heiti Kadastik
(s. 1926)
Vabariikliku Tartu Kliinilise Psühhoneuroloogiahaigla peaarst 1965. a. alates

TEADUSLIK TÖÖ PSÜHHIAATRIARINGIS

Jüri Saarma

Alates oma sünnist on UTÜ psühhiaatriaring aktiivselt osalenud teadustöös ja aidanud märgatavalt kaasa psühhiaatria kateedri ja Psühhofarmakoloogia Laboratooriumi teaduslike probleemide lahendamisele. Ringi liikmete tööde tulemusi on ette kantud ringi koosolekutel, TRÜ UTÜ konverentsidel ja konverentsidel vennasvabariikides.

Tõhusamate iseseisvate uurimuste tulemused on vormistatud võistlustöödena. Oma senise tegevuse vältel on psühhiaatriaring andnud kokku 38 võistlustööd, neist 17 kollektiivset. Võistlustööde autoriteks on kokku olnud 37 üliõpilast - psühhiaatriaringi liiget. Viljakaimad autorid on seni Viktor Sergejev 5 võistlustööga, Märt Saarma 4 tööga, Lembit Allikmets 3 tööga ja Arkadi Michelson 3 tööga.

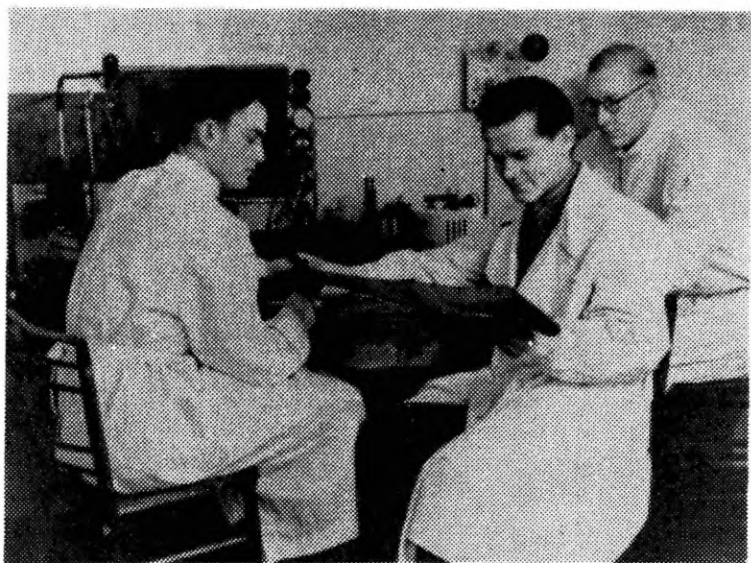
Märkimist väärivad psüühiliste haiguste k l i n i - l i s - s t a t i s t i l i s t uurimist käsitlevad tööd. On analüüsitud skisofreeniahaigete kombineeritud ravi tulemusi (Allikmets), remissioonide stabiilsuse ja retsidiivide seaduspärasusi (Karu, Tiidemann, Tamm, Murd, Gnadenreich), samuti ka depressiivsete haigete hospitalisatsiooni dünaamikat (Aadamsoo, Jänes).

Paljudes töödes on käsitletud t e r v e t e i n i m e s t e n e u r o f ü s i o l o o g i a t . Nii on uuritudaju suurte poolkerade tegevuse sümmeetriat (Allik-

mets, Kross, Saarma), assotsiatiivse tegevuse iseärasusi (Michelson), järeldurduse dünaamikat (Sergejev) ja kortikaalsete funktsioonide korrelatsioonid bioelektrilise aktiivsusega (Rosenberg, Takis). Omaette tsükli moodustavad tööd füüsikaliste tegurite, nimelt rütmiliste heliärritajate toimest tervete inimeste kortikaalsele tegevusele (Aadamsoo, Jänes, Pahk, Sergejev). On uuritud ka paljude psühhofarmakonide ühekordsel manustamisel tekkivaid muutusi kortikaalses tegevuses (Sepp, Liivamägi, Pinka, Gnadtentich, Vaharo, Karu, Tiidemann, R. ja R.-V. Keevallik, Põllu, Rootsi).

Neurofüsioloogilisi uurimusi on teostatud ka mitmete psüühiliste haiguste korral. Eriti on tähelepanu koondunud skisofreeniale (Brems, Pais, Must, Rebane, Haug, Michelson, Liivamägi), depressiivsetele seisunditele (Michelson, Liivamägi, Luht, Toomaspoeg), neuroosidele (Saarma, Rebane) ja alkoholismile (Eist, Laurimaa, Sarapuu). Enamikus neist tööst on uuritud ühtlasi mitmesuguste ravimeetodite toimet haigete neurofüsioloogilistele näitudele. Spetsiaalselt on uuritud depressiivsete haigete ravi (Liivamägi) ja skisofreeniahaigete ravi (Michelson).

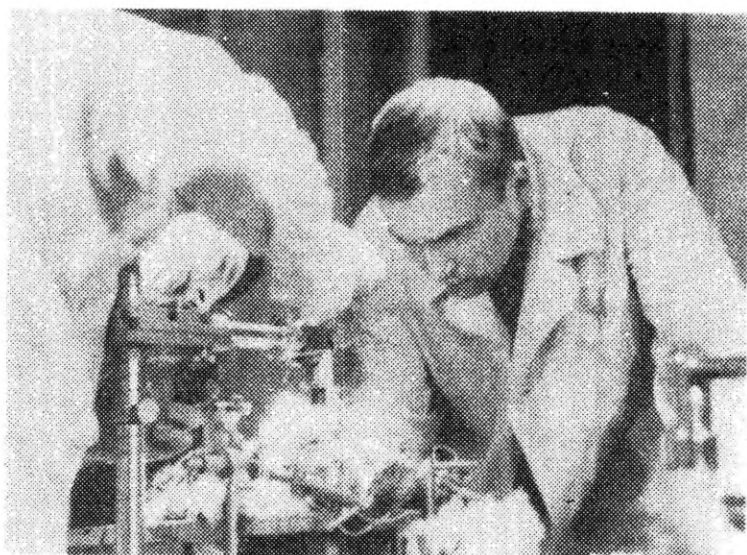
Psühhiaatriaringi liikmete poolt tehtud uurimistööd on rikastanud olulisel määral teadust, on toonud uusi andmeid selle paljudesse teoreetilist ja praktilist tähtsust omavatesse lõikudesse. Sugugi vähem tähtis ei ole aga ka see, et süstemaatiline uurimistöö psühhiaatriaringis on paljudele noortele spetsialistidele andnud kindla teadusliku aluse nende edasiseks tegevuseks arstina, on aidanud neid kujuneda psühhiaatrina ja inimesena.



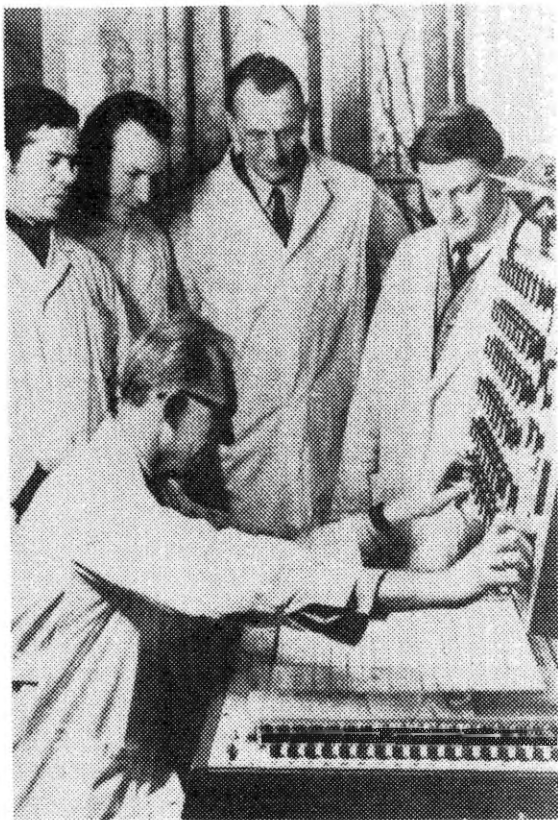
E. Kross, L. Allikmets, M. Saarma,
uurimas peaaaju poolkerade paarilist tööd
(1954-1957)



**L. Mehilane, L. Allikmets
uurimas ajustruktuuride reaktsioone keemi-
lisel stimuleerimisel (1964-1968)**



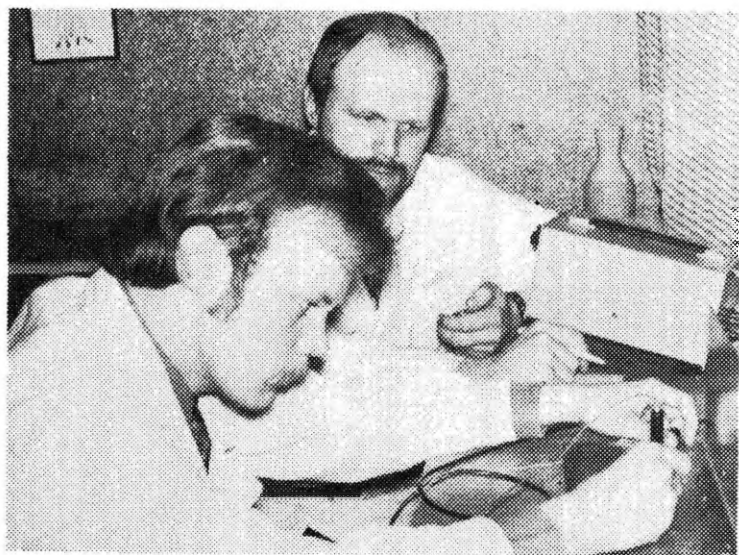
**L. Mehilane, L. Vahing
uurimas antidepressantide toimet loomade
käitumisele (1968-1970)**



M. Saarma, A. Adamsoo, J. Lilvamägi,
J. Saarma, K. Jatsa
uurimas antidepressantide toimet aju bio-
elektrilisele aktiivsusele (1970 - 1973)



**J. Liivamägi, A. Adamsoo
uurimas neuroleptikumide toimet halgete
kortikaalsetele funktsioonidele (1970-1973)**



T. Kauba, V. Sergejev
uurimas farmakonide toimet neuromuskulaar-
sele aparaadile (1973-1975)



TRÜ psühhiaatriakateeder ja ÜTÜ psühhiaatriaring 1975. a.

**PSÜHHIAATRIARINGI LIIKMETE
VÕISTLUSTÖÖD 1954 - 1974**

1954. a.

1. U. BREMS

Tingitud motoorse refleksi uurimisi kroonilistel skisofreeniahaigetel

1955. a.

2. U. BREMS

Närviprotsesside kortikaalsest irradiatsioonist ja kontsentratsioonist kroonilistel skisofreeniahaigetel

3. V. PAIS

Kortikaalse analüüs-sünteesfunktsiooni uurimine kroonilistel skisofreeniahaigetel

1956. a.

4. L. ALLIKMETS, E. KROSS, M. SAARMA

Tähelepanekuid peaaegu suurte poolkerade paarilisest tööst inimesel lihtsa motoorse refleksi puhul

1957. a.

5. L. ALLIKMETS, E. KROSS

Motoorse analüsaatori sümmeetriast seoses kortikaalsete närviprotsesside põhiomadustega

6. M. SAARMA

Tähelepanekuid lihtsa motoorse stereotüübi kujunemise ja häirimise dünaamikast seoses närviprotsesside põhiomadustega

1959. a.

7. M. SAARMA

Kõrgema ja vegetatiivse närvitalitluse suhetest seoses
närviprotsesside põhiomadustega tervetel ja neuroosi-
haigetel

1960. a.

8. M. SAARMA

Kõrgema ja vegetatiivse närvisüsteemi funktsionaalsest
seisundist ja omavahelistest seostest neuroosihaigetel

9. L. ALLIKMETS

Skisofreeniahaigete insuliinravi ja kombineeritud insu-
liin-konvulsioonravi vahetud tulemused Vabariiklikus Tar-
tu Kliinilises Psühhoneuroloogiahaiglas

10. V. MUST, T. REBANE, A. HAUG

Südametegevuse ja hingamise vahetustest mõnede vaimu-
haiguste puhul

1963. a.

11. A. EIST, A. LAURIMAA, D. SARAPUU

Alkoholi kontsentratsioon veres raskete alkoholimürgis-
tuste korral

1964. a.

12. T. REBANE

Südametegevuse ja hingamise vahetustest kardiovasku-
laarse sündroomiga neuroosihaigetel

1965. a.

13. H. SEPP

Stelasiini ühekordse annuse toimest kõrgemale närvite-
gevusele ja vegetatiivsetele funktsioonidele tervetel

14. M. KARU, H. TIIDEMANN

Skisofreenia retsidiiividest

1966. a.

15. J. LIIVAMÄGI, L. PINKA
Melipramiini toimest kõrgemale närvitegevusele ter-
vetel
16. I. SOOMERE
Kroonilise alkoholismi hüpnootravist
17. M. GNADENTEICH, H. VAHARO
Reserpiini ühekordse annuse toimest kõrgemale närvi-
tegevusele ja vegetatiivsetele funktsioonidele terve-
tel
18. M. KARU, H. TIIDEMANN
Parsteliini ühekordse annuse toimest kõrgemale närvi-
tegevusele ja vegetatiivsetele funktsioonidele terve-
tel
19. R. KEEVALLIK, R.-V. KEEVALLIK
Haloperidooli ühekordse annuse toimest kõrgemale när-
vitegevusele ja vegetatiivsetele funktsioonidele ter-
vetel
20. M. LINTSI, L. MEHILANE
Neuroleptikumide ja antidepressantide toimest aju ak-
tiivatsiooni mehhanismidele

1968. a.

21. L. MEHILANE
Amitriptüliini, amisüüli ja aminiini toimest aju
elektrilisel ärritamisel saadud käitumisreaktsiooni-
dele
22. J. LIIVAMÄGI
Depressiivsete haigete kõrgema närvitegevuse ja ve-
getatiivse regulatsiooni seisundist ja selle prognos-
tilisest tähendusest
23. A. MICHELSON
Assotsiatiivsete protsesside seosest sõnaliste ärrit-
tuste tasemega

24. E. PÖLLU, H. ROOTSI
Tisertsiooni ühekordse annuse toimest kõrgemale närvi-
tegevusele ja vegetatiivsetele funktsioonidele terve-
tel

25. L. TAMM, A. MURD
Skisofreenia remissiooni stabiilsusest

26. M. GNADENTEICH
Skisofreeniahaigete retsidiivide analüüs

1969. a.

27. J. LIIVAMÄGI
Depressiivsete haigete kõrgema närvitegevuse dünaami-
kast ravi toimed

28. A. MICHELSON
Assotsiatiivsete protsesside iseärasustest skisofree-
nikuil ja depressiivsetel haigetel

1970. a.

29. A. MICHELSON
Assotsiatiivse tegevuse muutustest ravi toimed skiso-
freenikuil ja depressiivsetel haigetel

30. A. AADAMSOO, V. JÄNES
Depressiivsete sündroomidega haigete hospitaliseerimi-
se struktuurist ja dünaamikast Tartu Vabariiklikus Klii-
nilises Psühhoneuroloogiahaiglas 1958 - 1967

1971. a.

31. A. AADAMSOO, V. JÄNES, P. PAHK, V. SERGEJEV
Rütmiliste heliärritajate mõjust inimese kõrgemale när-
vitegevusele ja vegetatiivsele regulatsioonile

32. V. SERGEJEV
Järeldurdusest tervetel isikutel, depressiivsetel ja
skisofreeniahaigetel

33. T. ROSENBERG, H. TAKIS
Kõrgema närvitegevuse ja aju bioelektrilise aktiivsuse
mõningaid korrelatsioone tervetel

34. L. ENTSIK
Mõningaid seksuaalseid aspekte üliõpilastel (anonüüm-
se ankeetküsitluse andmetel)

1972. a.

35. A. LUHT, I. TOOMASPOEG
Vereplasma katehoolamiinide sisalduse uurimine ski-
sofreenia- ja depressiivsetel haigetel ravikuuri väl-
tel

36. V. SERGEJEV
Järeldurduse dünaamikast motoorse reaktsioonaja
uurimisel tervetel ja mõnede psüühiliste häiretega
haigetel

1973. a.

37. V. SERGEJEV, P. PAHK
Rütmiliste heliärrituste kombinatsioonide mõjust ini-
mese kõrgemale närvitegevusele

1974. a.

38. V. SERGEJEV
Erineva sagedusega, kombineeritud rütmiga heliärrita-
jate toimest inimese kortikaalsetele funktsioonidele

PSÜHHIAATRIA RINGI ESIMEHED

1.	Heiti KADASTIK	1950 - 1951
2.	Udo TOMANN	1951 - 1952
3.	Uno BREMS	1952 - 1955
4.	Maret VÄRK	1955 - 1957
5.	Märt SAARMA	1957 - 1960
6.	Arvo HAUG	1960 - 1961
7.	Aksel EIST	1961 - 1963
8.	Tiiu REBANE	1963 - 1964
9.	Milvi KARU	1964 - 1965
10.	Karin ORGULAS	1965 - 1966
11.	Rein KEEVALLIK	1966 - 1967
12.	Maarja GNADENTEICH	1967 - 1968
13.	Valdur JÄNES	1968 - 1970
14.	Milvi TUKSAM	1970 - 1972
15.	Peeter PAHK	1972 - 1973
16.	Viktor SERGEJEV	1973 - 1974
17.	Tõnu KAUBA	1974 - 1975

4 kop.